

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a hotărârii,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

CAUZA MACOVEI ȘI ALȚII c. MOLDOVEI

*(Cererile nr. 19253/03, 17667/03, 31960/03, 19263/03, 17695/03 și
31761/03)*

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

25 aprilie 2006

DEFINITIVĂ

25/07/2006

*Această hotărâre va deveni definitivă în modul stabilit de articolul 44 § 2 al
Convenției. Ea poate fi subiect al revizuirii editoriale.*

În cauza Macovei și Alții c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită în cadrul unei camere compuse din:

Sir Nicolas BRATZA, *Președinte*,

DI J. CASADEVALL,

DI G. BONELLO,

DI R. MARUSTE,

DI S. PAVLOVSKI,

DI L. GARLICKI,

DI J. BORRERO BORRERO, *judcători*,

și dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Deliberând la 28 martie 2006 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la acea dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află șase cereri (nr. 19253/03, 17667/03, 31960/03, 19263/03, 17695/03 și 31761/03) depuse împotriva Republicii Moldova la Curte, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”), de către șase cetățeni ai Republicii Moldova, dna Galina Macovei, dna Maria Socolov, dna Svetlana Culicovschi, dl Vladimir Morozov, dna Galina Nagornii și dl Valerii Cliuchin la 24 martie 2003, 21 aprilie 2003, 9 iulie 2003, 24 martie 2003, 25 aprilie 2003 și, respectiv, la 21 iulie 2003.

2. Reclamanții, cu excepția dlui Valerii Cliuchin, care nu a fost reprezentat, au fost reprezentați de către dl Vitalie Iordachi, care a acționat în numele organizației non-guvernamentale „Juriștii pentru drepturile omului” cu sediul în Chișinău. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său, dl Vitalie Pârlog.

3. Reclamanții s-au plâns de încălcarea dreptului lor la un proces echitabil garantat de articolul 6 § 1 al Convenției.

4. La 11 mai 2004, Curtea a decis să comunice Guvernului cererile. La 20 septembrie 2005, Curtea a decis, în conformitate cu prevederile articolului 29 § 3 al Convenției, să examineze fondul cererilor concomitent cu admisibilitatea lor.

5. La 28 martie 2006, Camera a decis, în conformitate cu articolul 42 (1) al Regulamentului Curții, să conexeze cererile.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

6. Reclamanții sunt toți cetățeni ai Republicii Moldova și locuiesc în Republica Moldova. Ei s-au născut în 1961, 1946, 1939, 1946, 1946 și, respectiv, în 1951.

7. În 1994, fiecare reclamant a încheiat câte un contract cu ASITO (o companie de asigurări înregistrată în Republica Moldova) potrivit căruia, fiecare reclamant a plătit prima de asigurare în schimbul unei pensii viagere. Mărimea pensiilor lunare varia între 200 lei moldovenești (MDL) și MDL 600 (echivalentul la acea perioadă a USD 45 și, respectiv, USD 135).

8. La date diferite, între anii 1999 și 2001, ASITO a încetat să plătească pensiile, în unele cazuri, sau a refuzat să înceapă plata lor, în alte cazuri, invocând schimbarea ratei dobânzii Băncii Naționale a Moldovei și solicitând rezilierea contractelor.

9. La date nespecificate în anul 2001, reclamanții au intentat proceduri judiciare civile împotriva companiei ASITO, cerând plata restanțelor la pensii existente până la acea dată și obligarea companiei să execute contractele din 1994.

10. Pe parcursul anilor 2001-2002, toți reclamanții au obținut hotărâri irevocabile și executorii prin care instanțele judecătorești naționale au obligat ASITO să plătească restanțele la pensii și să reia executarea contractelor. Instanțele au confirmat validitatea contractelor și au respins cererile companiei ASITO de reziliere a contractelor sau de exonerare a companiei de obligațiile sale față de reclamanți pe motiv de hardship, care, în viziunea ASITO, a fost cauzată de criza economică, inflație și schimbarea ratei dobânzii Băncii Naționale a Moldova. Curții nu i-a fost prezentată informația despre faptul dacă aceste hotărâri au fost executate de către ASITO.

11. La 14 decembrie 2001, Procurorul General a depus la Curtea Supremă de Justiție un „demers în interesul legii”. Conform Procurorului General, demersul a avut drept scop clarificarea controversei în privința acestor contracte și stabilirea unei practici uniforme pentru toate instanțele de judecată.

12. La 11 martie 2002, Plenul Curții Supreme de Justiție a adoptat o hotărâre prin care a soluționat litigiul existent între ASITO și beneficiarii pensiei în favoarea companiei. În special, ea a constatat că ASITO poate invoca inflația, criza economică și schimbarea ratei dobânzii Băncii Naționale Moldovei drept temei pentru rezilierea unilaterală a contractelor de pensie viageră. De asemenea, ea a notat că hotărârea sa era obligatorie pentru toate instanțele judecătorești, deși această hotărâre nu putea afecta hotărârile deja examinate și nici părțile din acele procese.

13. Ulterior, la date diferite, ASITO a intentat acțiuni judiciare civile împotriva reclamanților, solicitând rezilierea contractelor încheiate în anul 1994. ASITO a invocat aceleași argumente ca și în primul set de proceduri, precum și hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție din 11 martie 2002.

14. În perioada dintre decembrie 2002 și iunie 2003, ASITO a obținut hotărâri favorabile împotriva tuturor reclamanților. Instanțele au respins argumentele reclamanților cu privire la rezilierea unilaterală a contractelor de către ASITO pe motiv că situația de hardship a fost deja stabilită prin hotărâre irevocabilă și au constatat în schimb că obiectul procedurii care s-a încheiat cu hotărâri irevocabile în favoarea reclamanților a fost diferit, deoarece procedurile în acele cauze vizau executarea contractelor de pensie viageră până la momentul rezilierii acestora, în timp ce obiectul procedurii noi era rezilierea contractelor.

15. La 25 octombrie 2004, după comunicarea de către Curte a prezentelor cauze Guvernului, Plenul Curții Supreme de Justiție a admis cererea de revizuire împotriva hotărârii ei din 11 martie 2002, depusă de un grup de pensionari ai companiei ASITO care nu sunt reclamanți în aceste cauze. Curtea Supremă a casat hotărârea sa precedentă, constatând *inter alia* că ASITO nu putea invoca criza economică, inflația și schimbarea ratei de schimb a Băncii Naționale a Moldovei ca motiv pentru neexecutarea contractelor de pensie viageră.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

16. Prevederile relevante ale vechiului Cod de procedură civilă, în vigoare între 26 decembrie 1964 și 12 iunie 2003, sunt următoarele:

Articolul 218. Temeiurile pentru încetarea procesului

„Instanța dispune încetarea procesului:

...

3) dacă într-un litigiu între aceleași părți cu privire la același obiect și având aceleași temeuri s-a dat o hotărâre rămasă definitivă ...”

Articolul 331. Demersul în interesul legii

„Procurorul General din oficiu are dreptul, pentru a asigura aplicarea unitară a legii pe întreg teritoriul țării, să adreseze Curții Supreme de Justiție un demers, cerând să se pronunțe asupra chestiunilor de drept care au fost soluționate în mod diferit de instanțele de judecată.

Demersul Procurorului General se examinează la ședința Plenului Curții Supreme de Justiție.

Hotărârile adoptate de plen nu se răsfrâng asupra hotărârilor examinate și nici asupra părților din acele procese. Hotărârile adoptate asupra demersurilor în interesul legii se aduc la cunoștință instanțelor de judecată și sunt obligatorii pentru ele.”

17. La 12 iunie 2003, a intrat în vigoare noul Cod de procedură civilă. Articolul 449, în partea sa relevantă, prevede următoarele:

Temeiurile declarării revizuirii

„Revizuirea se declară în cazul în care:

...

c) au devenit cunoscute unele circumstanțe sau fapte esențiale ale pricinii care nu au fost și nu au putut fi cunoscute petiționarului anterior;

d) după emiterea hotărârii, s-au descoperit înscrisuri probatoare care au fost reținute de un participant la proces sau care nu au putut fi prezentate instanței într-o împrejurare ce nu depinde de voința participantului la proces...;

...

f) s-a anulat ... hotărârea, sentința sau decizia instanței judecătorești sau hotărârea ori decizia unui alt organ care au servit drept temei pentru emiterea hotărârii sau deciziei a căror revizuire se cere”

18. Articolul 450, în partea sa relevantă, prevede următoarele:

„Cererea de revizuire se depune:

...

c) în termen de 3 luni din ziua când persoana interesată a luat cunoștință de circumstanțele sau faptele esențiale ale pricinii care nu i-au fost cunoscute anterior și nu i-au putut fi cunoscute - în cazurile prevăzute la art.4 49 lit. c);

d) în termen de 3 luni din ziua în care s-a descoperit înscrisul respectiv - în cazurile prevăzute la art. 449 lit. d);

e) în termen de 3 luni din ziua când persoana interesată a luat cunoștință de hotărârea, sentința sau decizia anulată sau modificată care au servit drept temei pentru emiterea hotărârii sau deciziei a căror revizuire se cere - în cazurile prevăzute la art. 449 lit. f); ...”

ÎN DREPT

19. Reclamanții pretind, în substanță, încălcarea principiului securității raporturilor juridice prevăzut de articolul 6 § 1 al Convenției. De asemenea, toți reclamanții, cu excepția dlui V. Cliuchin, au pretins că procedurile în cauzele lor nu au fost echitabile din cauza existenței unei înțelegeri secrete dintre ASITO și Guvern (a se vedea paragrafele 22-23 de mai jos).

Articolul 6 § 1 al Convenției, în partea sa relevantă, prevede următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa. ...”

20. De asemenea, reclamanții au susținut că hotărârea judecătorească pronunțată în favoarea ASITO a avut drept efect încălcarea dreptului lor la protecția proprietății garantat de articolul 1 Protocolul nr. 1 la Convenție, care, în partea sa relevantă, prevede următoarele:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.”

21. Toți reclamanții, cu excepția dlui V. Cliuchin, s-au mai plâns de violarea articolului 13 al Convenției, care prevede următoarele:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

I. ADMISIBILITATEA PRETENȚIILOR

A. Pretenția cu privire la pretinsa înțelegere secretă între ASITO și Guvern și pretinsul abuz de dreptul de a sesiza Curtea

22. Toți reclamanții, cu excepția dlui Cliuchin, au pretins, în temeiul articolului 6 al Convenției, că procesul judiciar nu a fost echitabil din cauza unei pretinse înțelegeri secrete între ASITO și Guvern. Ei au pretins că ASITO s-a înțeles în mod secret cu Guvernul că-și va retrage cererea de la Curte (pe marginea căreia ulterior a fost adoptată o hotărâre: *ASITO v. Moldova*, nr. 40663/98, 8 noiembrie 2005), în schimbul asistenței Guvernului în problema avută cu pensionarii.

23. Potrivit reclamanților, ca rezultat al acelei înțelegeri, Guvernul a organizat depunerea demersului în interesul legii de către Procurorul General și hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție din 11 martie 2002, prin care acesta a decis că toate litigiile existente între ASITO și pensionari trebuiau hotărâte în favoarea ASITO.

24. Unica probă adusă de către reclamanți în sprijinul declarațiilor lor a fost coincidența în timp dintre negocierile de reglementare amiabilă în cauza *ASITO v. Moldova* și, pe de o parte, tentativa ASITO de a-și retrage cererea în acest caz, iar, pe de altă parte, demersul în interesul legii.

25. Guvernul a negat învinuirile reclamanților, numindu-le „insinuări abuzive”. El a declarat că învinuirile reclamanților erau după natura lor ofensatorii și defăimătoare și a susținut că Curtea ar trebui să declare cererile lor inadmisibile ca abuzive.

26. Curtea consideră că reclamanții nu au adus probe suficiente pentru a-și susține declarația privind existența unui acord secret. Prin urmare, această parte a pretenției formulată în temeiul articolului 6 al Convenției urmează a fi respinsă ca fiind vădit nefondată.

27. În ceea ce privește obiecția Guvernului cu privire la pretinsul abuz de dreptul de a o sesiza, Curtea consideră că o cerere, în mod normal, nu ar fi respinsă ca fiind abuzivă în conformitate cu articolul 35 § 3 al Convenției în baza faptului că ea a fost „ofensatoare” sau „defăimătoare” decât dacă a fost, în mod intenționat, bazată pe fapte neadevărate (a se vedea *Popov v. Moldova* (nr. 1), nr. 74153/01, § 49, 18 ianuarie 2005; *Varbanov v. Bulgaria*, nr. 31365/96, § 36, ECHR 2000-X sau *Rehak v. the Czech Republic* (dec.), nr. 67208/01, 18 mai 2004). Totuși, din materialele aflate în posesia sa, Curtea nu poate să conchidă că reclamanții și-au bazat învinuirile lor pe informații despre care ei știau că nu sunt adevărate. Prin urmare, această obiecție este respinsă.

B. Statutul de victimă al reclamanților

28. Guvernul a invocat că reclamanții nu pot pretinde calitatea de victimă, din cauza că, în perioada de validitate a contractelor lor de pensie viageră, reclamanții au primit pensii care au depășit de la cinci la zece ori mărimea primelor de asigurare plătite de ei în anul 1994.

29. Reclamanții nu au fost de acord cu Guvernul și au susținut că nu au pierdut calitatea lor de victimă.

30. Curtea notează că obiectul acestei cauze este rezilierea contractelor privind pensiile, ca urmare a procedurilor care se pretinde că au fost inechitabile și contrare principiului securității raporturilor juridice. Conform contractelor și hotărârilor pronunțate în favoarea lor, reclamanții erau în drept să primească pensiile până la sfârșitul vieților lor, indiferent de durata vieții lor sau de suma de bani plătită lor. În astfel de circumstanțe, rezilierea contractelor în timpul vieților lor, fără acordul lor, constituie o ingerință în interesele lor cu privire la proprietate. Prin urmare, Curtea nu poate să accepte argumentul Guvernului.

31. În consecință, Curtea respinge cea de-a doua obiecție preliminară a Guvernului.

C. Neepuizarea căilor de recurs interne

32. În scrisorile sale din 20 iunie și 18 noiembrie 2005, Guvernul a declarat că, după casarea la 25 octombrie 2004 a hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție din 11 martie 2002, reclamanții aveau la dispoziția lor o nouă cale de recurs. În special, Guvernul a pretins că reclamanții puteau să depună la Curtea Supremă de Justiție o cerere de revizuire în temeiul articolului 449 (c, d și f) al noului Cod de procedură civilă (a se vedea paragraful 17 de mai sus) și să solicite redeschiderea procedurilor judiciare care s-au încheiat cu pronunțarea unor hotărâri irevocabile în favoarea ASITO. Guvernul a prezentat exemplul unei cauze similare celor examinate. În acea cauză, Curtea Supremă de Justiție a admis cererea de revizuire

depusă de un pensionar în temeiul articolului 449 (f) al Codului de procedură civilă, a casat hotărârea irevocabilă pronunțată în favoarea companiei ASITO și a dispus rejudecarea procedurilor judiciare în instanța de apel.

33. Reclamantii nu au fost de acord cu Guvernul și, invocând cauza *Brumărescu v. România* [GC], nr. 28342/95, ECHR 1999-VII, au declarat că ar fi prea împovăraător de a le cere să solicite redeschiderea procedurilor judiciare și că, în orice caz, redresarea obținută prin astfel de proceduri nu ar fi fost deplină. De asemenea, dl V. Cliuchin a susținut că Guvernul a trecut cu tăcere faptul că, în conformitate cu articolul 450 al noului Cod de procedură civilă (a se vedea paragraful 18 de mai sus), o astfel de revizuire ar fi fost tardivă dacă era depusă peste mai mult de trei luni din ziua pronunțării hotărârii Curții Supreme de Justiție din 25 octombrie 2004.

34. Curtea reiterează că, în conformitate cu articolul 35 § 1 al Convenției, reclamantul, în mod normal, ar trebui să folosească remediile care sunt accesibile și suficiente pentru a permite redresarea în ceea ce privește încălcările pretinse. Existența remediilor în cauză trebuie să fie suficient de certă nu numai în teorie, dar și în practică, fără de care ele vor fi lipsite de accesibilitatea și eficiența necesare (a se vedea, printre altele, *Akdivar and Others v. Turkey*, hotărâre din 16 septembrie 1996, *Reports* 1996-IV, p. 1210, § 66).

35. În această cauză se pare că cererile de revizuire sugerate de către Guvern ar putea fi tardive, deoarece, în mod normal, astfel de cereri pot fi depuse în termen de trei luni de la data adoptării hotărârii Curții Supreme de Justiție din 25 octombrie 2004 (a se vedea paragraful 18 de mai sus). Mai mult, chiar dacă presupunem că o cerere de revizuire nu ar fi tardivă, Curtea notează că, în cauza invocată de Guvern, Curtea Supremă de Justiție nu a redresat situația reclamantului, dar pur și simplu a dispus rejudecarea procedurilor judiciare inițiate de către ASITO împotriva lui.

36. În cele din urmă, Curtea notează că, chiar admitând că rezultatul procedurilor redeschise ar fi fost favorabil reclamantilor, ei nu ar fi beneficiat totuși de o remediere deplină în ceea ce privește pretenziile violări ale Convenției. În special, obiectul procedurilor redeschise ar fi fost limitat la acțiunea civilă a companiei ASITO de reziliere a contractelor de pensie viageră (a se vedea paragraful 13 de mai sus). Pentru a obține compensații pentru pretinsa violare a articolelor 6 și 1 Protocolul nr. 1, după obținerea unor hotărâri favorabile în procedurile redeschise, reclamantii ar fi trebuit să inițieze proceduri interne noi împotriva Guvernului.

37. În lumina celor de mai sus, Curtea conchide că aceste cereri nu pot fi declarate inadmisibile pentru neepuizarea căilor de recurs interne și, astfel, obiecția Guvernului trebuie respinsă.

D. Concluzia privind admisibilitatea

38. Curtea consideră că pretențiile reclamanților în temeiul articolelor 6 (privind securitatea raporturilor juridice), 13 și 1 Protocolul nr. 1 la Convenție ridică probleme de drept care sunt suficient de serioase, încât examinarea lor să depindă de o examinare a fondului și că niciun alt temei pentru declararea lor inadmisibile nu a fost stabilit. Prin urmare, Curtea declară aceste pretenții admisibile. În conformitate cu decizia sa de a aplica articolul 29 § 3 al Convenției (a se vedea paragraful 4 de mai sus), Curtea va examina imediat fondul acestor pretenții.

II. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLELOR 6 § 1 ȘI 13 ALE CONVENȚIEI

39. Reclamanții s-au plâns, în temeiul articolelor 6 și 13 ale Convenției, de încălcarea principiului securității raporturilor juridice prin examinarea repetată de către instanțele judecătorești naționale a litigiilor care anterior s-au finalizat cu hotărâri irevocabile favorabile lor.

40. Guvernul a susținut că nu a existat nicio încălcare a drepturilor reclamanților garantate de articolul 6 al Convenției.

41. Curtea reiterează că dreptul la judecarea într-un mod echitabil de către o instanță, așa cum este garantat de articolul 6 § 1 al Convenției, trebuie interpretat în lumina Preambulului Convenției care, în partea sa relevantă, declară preeminența dreptului o parte a moștenirii comune a Statelor Contractante. Unul din aspectele fundamentale ale preeminenței dreptului este principiul securității raporturilor juridice care cere, printre altele, ca atunci când instanțele judecătorești dau o apreciere finală unei chestiuni, constatarea lor să nu mai poată fi pusă în discuție (a se vedea *Brumărescu v. Romania*, citată mai sus, § 61).

42. Securitatea raporturilor juridice presupune respectarea principiului *res judicata* (ibid., § 62), adică principiul caracterului irevocabil al hotărârilor judecătorești. Acest principiu cere ca nicio parte să nu aibă dreptul să solicite revizuirea unei hotărâri irevocabile și obligatorii, doar cu scopul de a obține o reexaminare și o nouă determinare a cauzei.

43. În cauza *Roșca v. Moldova*, nr. 6267/02, 22 martie 2005, Curtea a constatat că procedura în recurs în anulare, în baza căreia o hotărâre irevocabilă putea fi contestată la nesfârșit de către Procurorul General, încalcă principiul securității raporturilor juridice. O încălcare din aceleași temeiuri a fost constatată în cauza *Popov v. Moldova (nr. 2)*, nr. 19960/04, 6 decembrie 2005, în care o hotărâre irevocabilă a fost casată în urma unei proceduri în revizuire abuzive. În ambele cauze Curtea a constatat că „pierderea” de către o parte în litigiu a unei hotărâri pronunțate în favoarea sa era incompatibilă cu prevederile Convenției.

44. În această cauză, hotărârile irevocabile pronunțate în favoarea reclamanților nu au fost niciodată casate, după cum a avut loc în cauzele *Roșca și Popov (nr. 2)*. Totuși, hotărârile ulterioare pronunțate în favoarea ASITO, în care instanțele au examinat repetat cererea ASITO privind legalitatea denunțării unilaterale de către aceasta a contractelor pe exact aceleași temeiuri care au fost respinse în primul set de proceduri, le-a lipsit pe acestea de orice efect. Acest lucru a rezultat, exact ca în cauzele *Roșca și Popov (nr. 2)*, în „pierderea” de către reclamanți a hotărârilor pronunțate în favoarea lor.

45. Prin admiterea acțiunilor civile ale ASITO cu privire la rezilierea contractelor de pensie viageră, în circumstanțele în care aceleași chestiuni au fost deja soluționate prin hotărâri irevocabile și obligatorii, instanțele naționale au încălcat principiul securității raporturilor juridice și dreptul reclamanților „la un proces echitabil” garantat de articolul 6 § 1 al Convenției (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Roșca*, citat mai sus, § 28).

46. Prin urmare, a existat o violare a articolului 6 § 1 al Convenției.

47. Curtea nu consideră necesar de a se pronunța asupra pretenției formulate în baza articolului 13 al Convenției, deoarece articolul 6 § 1 este *lex specialis* față de această pretenție a reclamanților. Cerințele articolului 13, în acest context, sunt absorbite de cele ale articolului 6 § 1.

III. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 1 PROTOCOLUL NR. 1 LA CONVENȚIE

48. Reclamanții pretind că hotărârile irevocabile pronunțate în favoarea ASITO au avut drept efect încălcarea dreptului lor la protecția proprietății garantat de articolul 1 Protocolul nr. 1 la Convenție.

49. Curtea consideră că dreptul reclamanților la pensii viagere obținut în baza hotărârilor irevocabile pronunțate în favoarea lor a constituit o datorie în baza unei hotărâri judecătorești. Curtea reiterează că o datorie în baza unei hotărâri judecătorești poate fi considerată un „bun” în sensul articolului 1 Protocolul nr. 1 (a se vedea, printre altele, *Burdov v. Russia*, nr. 59498/00, § 40, ECHR 2002-III, și cauzele citate în hotărârea respectivă). Mai mult, casarea unei astfel de hotărâri sau, după cum este situația în această cauză, determinarea ineficacității acesteia, după ce aceasta a devenit irevocabilă și fără drept de recurs, constituie o ingerință în dreptul beneficiarului hotărârii la protecția proprietății (a se vedea *Brumărescu*, citată mai sus, § 74). Chiar dacă presupunem că o astfel de ingerință poate fi privită ca servind unui interes general, Curtea constată că ea nu a fost justificată, deoarece nu a fost asigurat un echilibru just, iar reclamanții au trebuit să suporte o sarcină individuală și excesivă (cf. *Brumărescu*, citată mai sus, § 75-80).

50. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 1 Protocolul nr. 1 la Convenție.

IV. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

51. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înalțelor Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.”

A. Prejudiciul material

52. Reclamanții au pretins următoarele sume de bani cu titlu de prejudiciu material suferit ca rezultat al încălcării drepturilor lor garantate de Convenție: dna Galina Macovei – 771 euro (EUR), dna Maria Socolov – EUR 918, dna Svetlana Culicovschi – EUR 716, dl Vladimir Morozov – EUR 716, dna Galina Nagornîi – EUR 1,775 și dl Valerii Cliuchin – EUR 18,184.

53. Toți reclamanții, cu excepția dlui Valerii Cliuchin, au pretins sumele pe care nu le-au primit de la ASITO de la rezilierea contractelor lor privind pensiile viagere (a se vedea paragraful 14 de mai sus) până în prezent, la care ei au adăugat o penalitate de 0.3 procente pentru fiecare zi, calculată pentru ultimele șase luni până la prezentarea pretențiilor lor privind satisfacția echitabilă. Penalitatea de 0.3 procente a fost prevăzută în contractele privind pensiile viagere, iar termenul de șase luni a fost prevăzut în legislația națională.

54. Dl Cliuchin a folosit o metodă diferită de calcul. El a înmulțit echivalentul în dolari SUA al pensiei sale lunare din 1994 cu 13.4 ani, care, potrivit declarațiilor lui, au reprezentat numărul de ani dintre rezilierea contractului său de pensie viageră (a se vedea paragraful 14 de mai sus) și împlinirea de către el a vârstei de 64.4 ani (vârsta medie de viață pentru bărbați în Republica Moldova).

55. Guvernul a contestat sumele pretinse de reclamanți, susținând că reclamanții nu au dreptul la nicio despăgubire în temeiul articolului 41.

56. Curtea consideră că reclamanții trebuia să fi suferit un prejudiciu material ca rezultat al încălcării drepturilor lor prevăzute în Convenție. Curtea consideră că metoda de calcul folosită de dna Galina Macovei, dna Maria Socolov, dna Svetlana Culicovschi, dl Vladimir Morozov și dna Galina Nagornîi este acceptabilă și le acordă, respectiv, sumele pretinse de către ei cu titlu de prejudiciu material.

57. În același timp, Curtea nu consideră rezonabilă metoda de calcul propusă de dl Valerii Cliuchin. Hotărând în mod echitabil, Curtea îi acordă acestuia suma totală de EUR 2,000 cu titlu de prejudiciu material.

B. Prejudiciul moral

58. Reclamanții au pretins următoarele sume cu titlu de prejudiciu moral: dna Galina Macovei, dna Maria Socolov, dna Svetlana Culicovschi, dl Vladimir Morozov și dna Galina Nagornîi – EUR 6,761 pentru fiecare și dl Valerii Cliuchin – EUR 70,000.

59. Guvernul nu a fost de acord cu sumele pretinse, susținând că reclamanții nu au prezentat nicio probă că au suferit vreun stres și frustrare.

60. Curtea consideră că reclamanții au suferit un oarecare prejudiciu moral ca rezultat al violărilor constatate, care nu poate fi remediat prin simpla constatare de către Curte a unei violări. Totuși, sumele pretinse sunt excesive. Făcând o evaluare în mod echitabil, după cum o cere articolul 41 al Convenției, Curtea acordă fiecărui reclamant câte EUR 2,000 cu titlu de prejudiciu moral.

C. Costuri și cheltuieli

61. Dna Galina Macovei și dna Maria Socolov au pretins fiecare suma de EUR 1,500 cu titlu de costuri și cheltuieli pentru reprezentare în fața Curții, din care EUR 1,450 reprezentau costurile de reprezentare și EUR 50 cheltuielile de secretariat.

62. Dl Valerii Cliuchin a pretins EUR 63 pentru cheltuieli de secretariat, iar restul reclamanților nu au nicio pretenție în acest sens.

63. Guvernul nu a fost de acord cu sumele pretinse, declarând că reclamanții nu au dovedit pretinsele cheltuieli de reprezentare și de secretariat.

64. Curtea reamintește că pentru ca costurile și cheltuielile să fie rambursate în temeiul articolului 41, trebuie stabilit faptul dacă ele au fost realmente angajate, necesare și rezonabile ca mărime (a se vedea, de exemplu, *Nilsen and Johnsen v. Norway* [GC], nr. 23118/93, § 62, ECHR 1999-VIII).

65. În această cauză, luând în considerație lista detaliată prezentată, criteriile de mai sus, complexitatea și importanța cauzei, Curtea acordă dnei Galina Macovei și dnei Maria Socolov câte EUR 1,200 iar dlui Valerii Cliuchin întreaga sumă pretinsă.

D. Dobânda de întârziere

66. Curtea consideră că este corespunzător ca dobânda de întârziere să fie calculată în dependență de rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană, la care vor fi adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* inadmisibilă pretenția formulată în temeiul articolului 6 al Convenției privind existența unei înțelegeri secrete dintre Guvern și ASITO;
2. *Declară* admisibil restul cererii;
3. *Hotărăște* că a existat o violare a articolului 6 § 1 al Convenției;
4. *Hotărăște* că nu este necesar să se expună asupra pretenției formulate în temeiul articolului 13 al Convenției;
5. *Hotărăște* că a existat o violare a articolului 1 Protocolul nr. 1 la Convenție;
6. *Hotărăște*
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească reclamanților în termen de trei luni de la data la care hotărârea devine definitivă, în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției:
 - dnei Galina Macovei – EUR 771 (șapte sute șaptezeci și unu euro) cu titlu de prejudiciu material, EUR 2,000 (două mii euro) cu titlu de prejudiciu moral și EUR 1,200 (o mie două sute euro) cu titlu de costuri și cheltuieli;
 - dnei Maria Socolov – EUR 918 (nouă sute optsprezece euro) cu titlu de prejudiciu material, EUR 2,000 (două mii euro) cu titlu de prejudiciu moral și EUR 1,200 (o mie două sute euro) cu titlu de costuri și cheltuieli;
 - dnei Svetlana Culicovschi – EUR 716 (șapte sute șaisprezece euro) cu titlu de prejudiciu material și EUR 2,000 (două mii euro) cu titlu de prejudiciu moral;
 - dlui Vladimir Morozov – EUR 716 (șapte sute șaisprezece euro) cu titlu de prejudiciu material și EUR 2,000 (două mii euro) cu titlu de prejudiciu moral;
 - dnei Galina Nagornîi – EUR 1,775 (o mie șapte sute șaptezeci și cinci euro) cu titlu de prejudiciu material și EUR 2,000 (două mii euro) cu titlu de prejudiciu moral;
 - dlui Valerii Cliuchin – EUR 2,000 (două mii euro) cu titlu de prejudiciu material, EUR 2,000 (două mii euro) cu titlu de prejudiciu moral și EUR 63 (șaizeci și trei euro) cu titlu de costuri și cheltuieli;
 - (b) că sumele de mai sus trebuie să fie convertite în valuta națională a statului pârât conform ratei aplicabile la data executării hotărârii, plus orice taxă care poate fi percepută;

(c) că, de la expirarea celor trei luni menționate mai sus până la executarea hotărârii, urmează să fie plătită o dobândă la sumele de mai sus egală cu rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întârziere, plus trei procente;

7. *Respinge* restul pretențiilor reclamanților cu privire la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 25 aprilie 2006, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

Michael O'BOYLE

Grefier

Nicolas BRATZA

Președinte

În conformitate cu articolul 45 § 2 al Convenției și articolul 74 § 2 al Regulamentului Curții, opinia concordantă a dlui Garlicki, la care s-a alăturat dl Pavlovschi, este anexată la această hotărâre.

N.B.
M.O'B.

OPINIA CONCORDANTĂ A JUDECĂTORULUI GARLICKI, LA CARE S-A ALĂTURAT JUDECĂTORUL PAVLOVSCHI

Problema în cauza dată este cum ar trebui reziliat un contract de pensie suplimentară încheiat pe viață. Eu consider că pot să existe situații extraordinare (în special, ca urmare a crizelor economice și inflației) în care decizia statului de a permite o astfel de reziliere a contractului nu ar fi *per se* incompatibilă cu prevederile Convenției. În timp ce, în privința tuturor ingerințelor în dreptul de proprietate, statul trebuie să respecte un echilibru just între interesele ambelor părți, acest fapt nu înseamnă că statului nu i se permite să acționeze în genere.

Instrumentul cel mai potrivit pentru acțiunile statului este, cel puțin conform tradiției continentale, o intervenție legislativă. Totuși, în majoritatea sistemelor de drept, o decizie a Curții Supreme de Justiție care servește drept precedent ar putea avea același efect și nu ar încălca cerința „legalității”. Principiul securității raporturilor juridice cere ca o astfel de hotărâre să aibă efect doar în viitor și, în orice caz, aceasta nu trebuie să afecteze hotărâri și decizii anterioare adoptate în cazuri individuale. Totuși, ca și o lege nouă, o astfel de hotărâre poate să aducă o schimbare în sistemul de drept și poate să oblige toate instanțele să o urmeze în hotărârile lor viitoare.

Anume acest lucru s-a întâmplat în cauza Macovei. Hotărârea Curții Supreme din 2002 a deschis posibilitatea de reziliere unilaterală a contractelor existente de pensie viageră. Ea nu a casat hotărârile care au fost adoptate anterior în cazurile individuale; acele hotărâri au rămas valabile și executorii în privința obligațiilor ASITO de a plăti restanțele la pensii și a continua executarea contractelor. Ceea ce s-a schimbat a fost faptul că companiei ASITO i s-a permis să pornească proceduri judiciare noi în scopul rezilierii acestor contracte. O astfel de reziliere însă putea să aibă doar un efect în viitor.

Din acest motiv nu sunt convins că invocarea de către majoritatea a cauzei *Brumărescu* (și, în consecință, de asemenea, a cauzelor *Roșca* și *Popov*) a fost cu adevărat potrivită. În cauza *Brumărescu* a fost vorba de procedura „recursului extraordinar”, cu ajutorul căruia a fost posibil de casat (cu efectul *ex tunc*) o hotărâre irevocabilă în detrimentul unei părți care deja „a câștigat” cauza. În prezenta cauză, intervenția Curții Supreme de Justiție a avut impact asupra hotărârilor irevocabile în cauzele individuale, dar numai prin faptul că a permis rezilierea unor contracte existente. Acest lucru putea să ridice probleme prin prisma articolului 1 Protocolul nr. 1, dar a fost mai puțin justificat prin prisma articolului 6 § 1 al Convenției. O hotărâre judecătorească irevocabilă poate proteja contractele de orice modificări retroactive. Totuși, aceasta nu poate oferi unor asemenea contracte o imunitate continuă împotriva intervențiilor regulatorii, cu condiția că cerința „echilibrul just” a fost respectată de către stat.

Aceste cerințe nu au fost respectate în cauza *Macovei*. Chiar dacă existau suficiente motive pentru rezilierea contractelor existente, autoritățile naționale ar fi putut adopta soluții prin care să ofere mai multă protecție reclamanților. Rezilierea contractelor ar fi putut fi extinsă în timp, statul ar fi putut să elaboreze principii cu privire la acordurile amiabile și, dacă compania ASITO ar fi cu adevărat în imposibilitate de a-și îndeplini obligațiile, ar fi putut fi instituite procedurile de insolvență. Niciuna din aceste posibilități nu a fost însă explorată. În schimb, autoritățile au ales „cea mai simplă soluție”, prin care au pus întreaga sarcină pe umerii reclamanților și au scutit compania de orice responsabilitate.

În concluzie: sunt totalmente de acord cu concluzia majorității privind violarea articolului 1 Protocolul nr. 1. Sunt însă mai puțin impresionat de interpretarea dată de majoritate articolului 6 § 1, în special, de nedistingerea acestei cauze de precedentul *Brumărescu*. Această cauză a oferit o bună ocazie pentru a merge dincolo de cauza *Brumărescu* și de a clarifica un alt aspect important al securității relațiilor juridice.